

ben dit, la primera part d'un viatge, perquè l'autor prepara ja dos volums més de la mateixa mena, l'un dedicat a l'Amèrica Llatina, i l'altre a l'Àsia, que tancaran una trilogia, *Mapamundi*, i un viatge de quaranta anys de periodisme autèntic, lluny dels pobres oficinistes que es barallen

cutius de la informació que només viatgen amb taxi (pagat) i que han convertit el periodisme en un grandiloqüent safareig.

Francesc Burguet Ardiaca

Universitat Autònoma de Barcelona

and similar papers at core.ac.uk

provided by

AA.DD.

Universitat i periodisme. Actes de les jornades sobre continguts acadèmics i docència a la llicenciatura de periodisme

Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions;

Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació, 2000

El març de 1998 el Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la UAB duia a terme una iniciativa universitària que hem de qualificar, tal com estan les coses, de prou singular: celebrar unes jornades per tal de revisar com s'imparteix docència —amb quins continguts i amb quins mètodes— i per tal de debatre sobre el futur de la disciplina acadèmica dels estudis de comunicació i periodisme: quin perfil ha de tenir el professional, quines demandes presenta la indústria a l'acadèmia i, el més important, quina ha de ser l'actitud d'una universitat pública de qualitat davant d'aquestes demandes. Tot i que la iniciativa no tenia inicialment la intenció de parlar dels plans d'estudi, finalment va resultar inevitable trobar-hi força referències, que denoten fins a quin punt era —i és— sentit com un dispositiu pedagògic poc adequat per a la feina formativa de la facultat de comunicació. Hi aprofundirem més endavant.

Fa uns quants mesos, el Servei de Publicacions de la UAB, després d'un llarg procés de recollida de les ponències i de transcripció escrupolosa dels debats i taules rodones, va publicar finalment el llibre de les actes. Un llibre que ha estat rebut i saludat amb entusiasme més a fora

de la nostra facultat que no pas a dins, en un costum ja massa conegut de no valorar la feina ben feta pels de casa. En aquest sentit, és hora d'agrair l'esforç i l'encert als qui van organitzar aquelles jornades, el director de departament i promotor de la idea, Josep Lluís Gómez Mompert, i el vicedirector que la va impulsar, organitzar i dur a terme, Lluís Badia; cap dels dos, per motius diversos, no es troben ara a la Facultat —per bé que esperem comptar amb ells de nou ben aviat: tampoc no és tan gran el nostre capital intel·lectual i humà.

Efectivament, una nova llegida dels textos —ponències, comunicacions i actes dels debats— ens posen en guàrdia sobre el valor d'aquelles jornades i, sobretot, de les conclusions que se'n van extreure —i que ara, a les envistes del procés de reelaboració dels plans d'estudis, caldria tenir en compte. El context en què es van celebrar les jornades el març de 1998 és, de fet, el mateix amb què comptem ara: un moment de canvi en els usos i costums del gaudi mediàtic propiciat per l'aplicació de les tecnologies de la informació i la comunicació; també, lògicament, un moment de canvi en les rutines professionals. Finalment, un medi acadèmic, pel que fa a la docència de les disciplines

relacionades amb la comunicació, sotmès a tensió per tota aquesta dinàmica de canvis: Què hem d'ensenyar? Quantes llicenciatures hem d'impartir? En què cal canviar? Què cal incorporar? Què cal deixar de banda?

La relectura de les actes comporta algunes sorpreses. Per exemple, més enllà de l'aparença de fragmentació i fins i tot divisió que pot oferir un departament amb una dotació de més de seixanta docents, resulta que hi ha un més que notable acord sobre on rauen els problemes, tant en l'àmbit d'actuació immediata —metodologia docent a les classes— com en la reflexió sobre plans d'estudi i perfils dels futurs llicenciats. En aquest darrer aspecte destaquen les aportacions fetes per Héctor Borrat, en una magnífica ponència —en què distingeix, segons el nivell de preparació, entre estudiants *alfa*, *beta* i *gamma*, tot assenyalant quins són els preferits de la indústria— que hauria de ser lectura obligatòria per als estudiants de primer, en l'assignatura, per exemple, de Teoria i Pràctica de la Redacció. Però, en general, els ponents destaquen que el tempo pedagògic no s'adiu amb la semestralització —que, com bé apunta Joana Gallego, és més una quadrimestralització—; que hi ha massa assignatures, pindolitzades i poc desenvolupades, massa hores de classe i massa poques de tutories i reflexió —escriu Moragas, en aquest sentit: «La semestralització ha convertit les nostres classes en un lloc i en una estona per prendre apunts o que ha fomentat l'estudi basat en resums o els anomenats "dossiers de fotocòpies", sense forçar adequadament els alumnes a l'estudi aprofundit i complex de les grans teories socials» (p. 46)—; que hi ha una demanda evident de formació en ciències socials per tal d'entendre i interpretar —la funció del periodista— el canvi constant sobre el qual cavalquem. D'altres ponents donen suport a aquesta idea, també de Moragas: «No hem sabut mesurar les conseqüències de l'absència dels nostres plans

d'estudi d'algunes grans disciplines socials com la psicologia i l'antropologia, que alguns potser encara pensen que és una ciència que estudia les societats primitives» (p. 46). La necessitat d'aquesta interdisciplinarietat és remarcada ja a la presentació per Gómez Mompert: «A la nostra universitat la majoria es declara favorable als plantejaments interdisciplinaris, però la veritat és que a la pràctica hi ha poques propostes amb aquest caràcter» (p. 8).

Les Jornades, però, sí que van contemplar la matriu transdisciplinària de l'estudi de la comunicació, i no només en les ponències, on va ser força present en les intervencions de Joan Manuel Tresserras —que planteja enfocar els estudis de comunicació com una mena de matriu d'altres disciplines, a l'estil dels estudis culturals— i d'Albert Chillón, per citar-ne dos exemples, sinó sobretot en uns àmbits creats *ad hoc* per a aquesta trobada de diferents perspectives. Així, són força riques les sessions de debat interdisciplinari, en què es trobaven comunicació periodística i teories i mètodes, o història i polítiques i estructures. Un lloc comú de les discussions i els debats en aquest àmbit de transdisciplinarietat va ser el de posar en qüestió els noms i les classificacions de les coses, un indicador, segons Kuhn, de les crisis paradigmàtiques. Tant Pere-Oriol Costa, com Borrat o Santiago Ramentol posen en qüestió el nom de la Facultat i en proposen un altre, diversos ponents fan el mateix amb la bipartició de la producció científica del Departament en els dos àmbits administratius de les unitats —teoria i comunicació periodística—, i, en general, es descobreix en les discussions una ambició per adaptar el marc acadèmic als requeriments d'un objecte d'estudi canviant.

De la multitud de propostes llegides —algunes referides a assignatures o àmbits concrets, com les d'Amparo Moreno, Manuel Parés o Miquel Rodrigo, d'altres amb voluntat més global, com la ja cita-

da de Borrat — es deriva que, com s'ha dit algunes vegades, el Departament que ha estat capaç de convocar aquestes jornades té una indiscutible potència intel·lectual; potència a la qual —cosa que tampoc admet discussió— no s'ha sabut treure partit aquests darrers anys. «Les nostres recerques —escriu Moragas en aquest sentit— denoten i pateixen —sempre en línies generals— d'una formació insuficient en les especialitzacions en ciències socials», cosa que ha conduït a «la reiteració de temes i la limitada transcendència internacional d'aquesta producció».

En conclusió, ens trobem davant d'una gran aportació, sobretot de cara al moment de revisió de la disciplina a què

obliga l'anàlisi dels plans d'estudi. De les planes transcrits s'extreu una voluntat d'estar atents als canvis que la tecnologia i els hàbits mediàtics conformen, però també de formar críticament per a l'anàlisi i la interpretació, per a l'expressió i les habilitats narratives. En suma, una esperançadora voluntat de rigor, seriositat i independència, de la qual no pot dimitir mai cap universitat pública de qualitat. Que tingui continuïtat aquest esforç és feina de tots.

David Vidal Castell

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Periodisme
i de Ciències de la Comunicació

GIFREU, Josep

El meu país: narratives i combats per la identitat
Lleida: Pagès Editors, 2001, 166 p.

Josep Gifreu, un dels més reconeguts experts sobre l'estructura política del sistema mediàtic a Catalunya, deixa clara la seva postura al seu darrer llibre des de bon començament: «Aquest assaig és fruit de la perplexitat. Tinc la sensació que el meu país s'acaba. Però, què dic? Encara puc parlar del meu país?» (p. 11). Aquest pessimisme, sense dubte, és tota una declaració de principis, que travessa no només tota l'obra, sinó gairebé tota la producció teòrica d'aquest autor i professor universitari nascut a Palol de Revardit (Gironès) l'any 1944.

La tasca intel·lectual de Gifreu s'ha centrat preferentment en l'anàlisi exhaustiva del sistema mediàtic català des d'una perspectiva sobretot política, però també sociològica i filosòfica, atès que no cal oblidar la seva formació acadèmica en Filosofia i en Ciències de la Comunicació. Això l'ha portat a publicar, entre d'altres, obres catalanistes com ara *Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya* (1983); *Comunicació, llengua i cultura a*

Catalunya (1986); *Comunicació i reconstrucció nacional* (1989), i *Construir l'espai català de comunicació* (1991), a més d'altres més generals com ara *El debat internacional de la comunicació* (1986) i *Estructura general de la comunicació pública* (1991 i 1996).

La seva producció intel·lectual és important i constitueix el nucli, juntament amb la d'altres autors del país (com ara Miquel de Moragas, Josep M. Casasús, Maria Corominas, Jaume Guillamet, Josep M. Figueres, Joan M. Tresserras i Joan M. Corbella, entre d'altres), d'allò que s'ha anomenat «Escola Catalana de la Comunicació», és a dir, un corrent teòric especialitzat en l'anàlisi de les característiques específiques de la comunicació i la cultura de masses a les nacions europees sense estat propi, centrant-se preferentment en les perspectives històrica, política i social del Principat (encara que a vegades també en el conjunt de les terres de parla catalana).